

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Carolus M. Romanorum Imperator, Et Francorum Rex,
Romano-Catholicus, Libris IV. Explicatus, Et Vindicatus**

Schaten, Nicolaus

Nevhvsii, 1674

Cap. 8. De Communionem sub utrâque specie.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-99067](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-99067)

Corpus meum, non secus contra vos de *Transubstantiatione*, ac contra *Sacramentarios* de præsentia Christi in Eucharistia. Hic si tu nos sine vero iudice controversiarum expedire possis, magnum profectò nobis laborantis huius sæculi eris oraculum. Quanquam non aliud hic à te expectem, quam quod S. Augustinus scripsit Epist. 56: *Omnium hereticorum, quasi regularis ista temeritas, conari auctoritatem stabilissimam fundatissima Ecclesia, quasi rationis nomine & pollicitatione superare.*

CAPVT VIII.

De Communionem sub utrâque specie.

ALteram hanc de Eucharistia controversiam attexit hic nobis adversarius. Celebris quidem illa, ac nescio, an apud plebem ulla plausibilior, quæ jam à centum annis cum exortâ Lutheri hæresi agitata, & innumeris scriptorum Catholicorum libris discussa, decessaque est.

I. Quâ in re id primò statuendum, non esse quæstionem inter nos & Lutheranos: *an Communio sub utrâque specie aliquando fuerit in usu?* Id enim, inquit Vasquez, Suarez, & cæteri omnes, negari non potest. Quare id ultrò largimur, quando primis Ecclesiæ sæculis modò sub unâ, modò sub utrâque specie Eucharistia communicata populo, ut cujusque Ecclesiæ, Regni aut Provinciæ mos, & consuetudo ferebat, donec tandem una species per Occidentis Ecclesias consuetudine introductâ, legis instar obtinuit, ut Patres in Concilio *Constantiensi* profitentur. Nulla interim primis sæculis, licet alibi sub una, alibi sub utraq; specie daretur communio, inter Ecclesias lis, nulla inter Episcopos & Pastores ob id dissensio, nulla partis alterius condemnatio, nullum schisma, nulla hæresis; quod satis intelligerent Ecclesiæ Pastores, & Doctores, nihil hic agi contra institutionem Christi, nihil contra divinum præceptum, sed id cuique Ecclesiæ liberum relinqui. Et mirum, si quid hic erroris, & fraudis in sub-

L L L 3

tracto

tracto calice contra divinum mandatum intervenisset, (ut Lutherani ob-
tendunt,) id à nullo Concilio, à nullo Episcopo, à nullo unquam Docto-
re animadversum fuisse, aut Ecclesiam tam diu à Spiritu S. desertam fuis-
se, maximè si utraque species, (ut Lutherani contendunt,) ad salutem sit
necessaria. Tot præterea hæreses fuerunt ab ortu Ecclesiæ, & quod haud
minus hîc mireris, nulla tamen ex his objecit Catholicis illum diversum
usum, quod alibi sub una specie, alibi sub utraque specie Eucharistiam po-
pulo darent.

II. Serò tandem circa annum MCCCCXII. *Petrus Dresdensis* ex
pædortibus Germano repente Theologus, *Jacobellum Misnensem* Præ-
Concionatorem, in suas partes traxit: hi primùm ex Joan. cap. 6. Com-
munionem sub utraque ad salutem necessariam esse docuerunt, & per-
suadere cœperunt. Hæc nova doctrina ab *Hussitis* in *Bohemia* avidè ar-
repta, in tam pertinacem ac funestam postea hæresin excrevit, quæ ob id
statim in Concilio *Constantiensi*, & *Basiliensi* damnata est.

III. Ab *Hussitis* Lutherus accepit hanc novam doctrinam, & ex
Bohemia in *Saxoniam* traduxit, quæ simili mox plausu insanæ plebis ex-
cepta est, sed quàm varius, quàm incertus Lutherus fuerit, hîc prius reco-
gnoscere interest. Nam *serm. de Euchar.* sub initium defectionis suæ, sic
scribit: *Non dixi, neque consului, neque intentio mea est, ut unus, aut ali-*
quot Episcopi propria auctoritate incipiant alicubi porrigere utramq. speci-
em, nisi ita instituatur, aut præcipiatur in aliquo generali Concilio. At non
multo post, mutata mente ita Lutherus in *Affert. art. 16:* *Consultum mihi*
videtur nunc, ut non modo per Concilium, sed per quamcunq. diæcesin quili-
bet Episcopus etiam invito Papâ, Christum secutus in Evangelio, rursus
utramque speciem laicis daret. Rursum in Epistola ad *Bohemos* *Luthe-*
rus: *Tametsi Christus nihil necessarium præscripserit, præstare tamen pacem,*
& unitatem servare, quàm de speciebus contendere. Quis hic non dicat *Luthe-*
rum Catholicum? Imò lib. de utraque specie tom. 3. *Jenenf. edit.* Si
perveneris ad locum, in quo una species ministratur, accipe tantum unam; si
præbeantur due, duas accipe. Demum Lutherus in formula *Missæ* totus à
se alius: Si, inquit, Concilium sterneret, aut permitteret utramque speciem,
nos nequaquam utrâque uti mallems; sed in respectum Concilij, ejusq. sta-
tuti, aut unâ, aut neutrà, & minime utrâque uti vellemus; maledicturi uni-
versos, qui ex potestate, aut statuto Concilij utrâque uterentur. Hoc postre-
mum

mun Lutheri iudicium fuit. Æstimet nunc ex eo prudens lector, quàm non illi veritatis cognitio, sed insultandi libido; non obedientia, quæ Ecclesiæ & veris Pastoribus debetur, sed insania turbandi Ecclesiā propo-
sita fuerit.

Inde res eo brevi delapsa, ut quilibet pro ingenio & libertate se iudicem hujus controversiæ ferret; nec ullus ex Prædicantium numero esset, qui non sapere sese supra Episcopos, & Episcoporum Concilia crederet. Imo viri, scemina, juvenes, senes, & pueri adeo à Prædicantibus ad biblia remissi, hic *judices* sunt, ac tot interpretes, quot opifices; tot capita, quot pensa lectionis bibliorum: adeoque id per Saxoniam invaluit, ut cippis & sepulchris mulierum inscribatur, quoties scripturam legendo pervolutarint. *Mysterium* olim Theologia erat, modò *sutorum & textorum criterium*. Quemadmodum id Nicephorus Gregoras olim questus: *Apud nos, inquit, etiam opificibus effusa sunt arcana Theologiæ; illi & fora & porticus, & theatra omnia Theologiā compleverunt, neque solem suæ impudentiæ testem facere verentur.*

Paragraphus I.

Communio sub unâ specie ex Scripturis asserta.

Primùm ex Scriptura, atque ex ipsa institutione argumentum sumitur. Nam etsi Christus sub utraque specie instituerit Eucharistiam, eò, quòd non modò *Sacramentum*, sed & *Sacrificium* esse voluerit, idcirco tamen nihil fraudis, aut damni committit Ecclesia, si Eucharistiam sub unâ specie administret populo. Ratio hæc redditur, quòd in ijs quæ à Deo instituta sunt, duo spectari debeant: Primò *substantia*, & *essentiæ rei institutæ*: Secundò *circumstantiæ, modus, ac ritus accidentales*. Igitur etsi Ecclesia nihil mutare possit, in ijs, quæ ad *substantiam* Sacramenti jure divino ordinata sunt; potest tamen ea ex causis mutare, & ordinare, quæ ad *modum, circumstantias, ac ritus* pertinent. Atqui *Communio sub una*, vel *duabus speciebus* ejusmodi *modus ac ritus* est, ergo ab Ecclesia ex causis mutari, & ordinari potest. Propositio certissima, quam multis exponit
Bellarmi-

Bellarminus lib. 4. de Eucharistia, c. 18. Suarez lib. 2. defens. fidei Cath. c. 3. Becanus opusculo de Com. sub utraque c. 1. alijque Theologi innumeri. Probant exemplo Baptismi, ad cuius essentiam spectant hæc duo, ablutio externa, quæ fit per aquam; deinde forma verborum: *Ego te baptizo in nomine Patris, & Filij, & Spiritus S.* Cætera extrinseci sunt ritus, qui mutari possunt, ut V. G. una an trina mersione fiat. Nam aliquando Ecclesia iussit sub trina mersione baptizari, ut constat ex Can. 49. Apost. Tertull. lib. de Corona milit. Et tamen eadem Ecclesia, postulante certâ causâ, statuit aliquando, ut unâ mersione daretur Baptismus, ut constat ex Concil. Toletano IV. c. 5. Quod idem docet Augustinus Epist. 118. & probat ex illo I. Cor. 11. *Cætera cum venero disponam.* Eodem modo se habet in Eucharistiæ Sacramento, quando ad substantiam ejus non aliud requiritur, quàm Christus sub exteriori symbolo panis & vini consecrati præsens. Perinde autem est, unum, an duo symbola sint: nec enim minus sub uno symbolo totus, quàm sub duobus, sumitur à fidelibus. Accedit, quòd usus rei, non sit de substantia rei permanentis, cum sit re ipsa posterior; Communio verò est usus Sacramenti, quod est res permanentis, non actio transiens, ut constat, multisque asseritur à Theologis.

II. Probatur unius speciei usus, ex verbis & facto Christi. Primum constat ex cap. 6. Joan. Ubi Christus agens de fructu Eucharistiæ, non semel, sed iteratò unam speciem ad salutem prodesse asserit: *Si quis manducaverit ex hoc pane, vivet in æternum.* Rursus: *Panis quem ego dabo, Caro mea est pro mundi vita.* Iterum: *Qui manducat hunc panem, vivet in æternum.* Quantum alij ex hoc capite utramque speciem obtendunt, tantum Concilium Trident. manducationem sub unâ specie docet prodesse ad salutem. Alterum ex facto Christi, est ex cap. 24. Luca, ubi duobus discipulis in Emmaus sub solâ specie panis Eucharistiam porrexit: *Et factum est, dum recumberet cum eis, accepit panem, & benedixit, ac fregit, & porrigebat illis. Et aperti sunt oculi eorum.* Hunc verò locum intelligi de pane Eucharistico, docent magni Auctores, Maldonatus inc. 24. Luca, Valentia, Vaquez, Toletus, Salmeron, Henriquez, apud Becanum: Præterea Cornelius à Lapide, alijque interpretes; probantque Hieronymi, Augustini, & aliorum Patrum testimonijs. Utcunq; etiam se habeat explicatio hujus loci, saltem Patres illi censuerunt, unam speciem non esse prohibitam jure divino, secus quàm Lutherani docent.

III. Una

III. Una species asseritur ex usu ipsorum Apostolorum *Act. 2.* uti Lucas scribit : *Erant autem perseverantes in doctrina Apostolorum, & communicatione fractionis panis, & orationibus.* Alter locus est apud Lucam *Act. 20.* : *Una autem Sabbathi, cum convenissemus ad frangendum panem, Paulus disputabat cum eis.* Utroque loco agi de pane Eucharistico etiam adversariorum non pauci admittunt, quos inter ipse *Lutherus, Kemnitius, Calvinus, & Beza*; neutro autem loco fit mentio calicis. Quam super re *Bellarmin. lib. 4. c. 24. & 5.* & interpretes, qui multis rationibus ex his unam speciem asserunt. Nihil hic addo de figuris hujus Sacramenti ex veteri Lege, quales *Lignum vite, Agnus Paschalis, Manna, Panes propositionis, & participatio Sacrificiorum*, de quibus *Bellarminus c. 24.* Quæ omnes unam speciem denotant ex typo. Contra ea, quæ ex Scripturis adduximus,

Objiciunt I. Non modò institutionem Christi in hoc Sacramento intervenire, sed & præceptum divinum, quo omnes Christiani teneantur sub utrâque sumere. Verùm illud præceptum jam à centum annis quarunt adversarij, & nondum Catholicis ex Scripturâ probare potuerunt. Imò dum præceptum urgent, ipsi adversarij inter se non conveniunt. Nam *Hussitæ* quarunt ex capite *Joannis 6*; at *Lutherani* negant toto illo capite præceptum contineri, (uti Catholici etiam cum Concilio Tridentino negant ex illo præceptum deduci,) quando capite illo, una species non minùs, quàm utraque commendatur ad salutem satis esse.

Lutherani ergo quarunt præceptum in verbis *Lucæ c. 22. Hoc facite*; Sed repugnat *Calvinus*, & dicit: solis ministris Ecclesiæ, non laicis id dictum esse. Urgent interim *Lutherani, Hoc facite*, à Christo dictum & mandatum, nempe quod ego feci. Ipse vero Christus tria fecit, *consecravit, sumpsit, & distribuit* omnibus præsentibus; ergo ministri idem debent facere, & distribuere calicem; Quia addit: *Similiter & Calicem accepit.* Respondet *Bellarminus*: Mirabilis hic Dei providentia est, nam *S. Lucas* illud *Facite* posuit post datum Sacramentum sub specie panis: post calicem verò datum non repetijt: ut intelligeremus, sub specie panis jussisse Christum dari omnibus Sacramentum, non sub specie vini.

Urgent ex Apostolo *1. ad Corinth. 11.* ubi Apostolus tam sub specie panis, quàm post speciem vini repetijt hæc verba, *Hoc facite.* Respondet denuò *Bellarminus*, rursus hic providentiam Spiritus S. clucere.

M M M

quan-

quando post consecrationem panis absolute dicit Paulus, *Hoc facite in meam commemorationem*; post calicem quidem repetitur, sed sub conditione, *Hoc, inquit, facite, quotiescumque bibetis*. Ubi modum loquendi per voculam *Quotiescumque*, variat Spiritus S. Igitur dum Apostolus dicit: *Ego enim accepi à Domino, quod & tradidi vobis*; haud aliud dicit, quàm: Ego non accepi cum præcepto utriusque speciei, ergo nec tradidi vobis. Quemadmodum Paulus etiam disjunctivè dixit: *Itaque quicumque manducaverit panem hunc, vel biberit calicem Domini indigne*; uti Cornelius à Lapide observavit.

Calvinista igitur, & cum his Lutherani, præceptum quarunt in verbis Matth. 26. *Bibite ex hoc omnes*. Id ut persuadeant, dicunt, non sine mysterio additum esse, eò quòd in porrectione panis non dixerit Christus, *manducate ex hoc omnes*; tanquam futuri essent, qui calicem aliquando subtraherent. Respondent Catholici: voculam *omnes* ad illos tantum spectare, de quibus Marcus cap. 14. dixit: *Et biberunt ex illo omnes, qui soli Apostoli fuerunt*. Cur verò Christus non dixerit, *manducate ex hoc omnes*, causa erat: quia Christus panem prius fregerat, ut Scriptura dicit, & in duodecim particulas fractas dividerat, id in poculo seu calice fieri non poterat, ideò S. Lucas de poculo scripsit: *Accipite, & dividite inter vos*; quod idem est, quod S. Matthæus dixit: *Bibite ex hoc omnes*. Concludamus nunc uno syllogismo rem omnem: Qui ita instituit Eucharistiam sub duplici specie, ut tota ejus ratio sit sub una specie, is Eucharistiam non sub duplici tantum specie, sed sub una etiam instituit. Atqui, Christus ita instituit Eucharistiam; Ergo etiam sub una specie instituit.

Objiciunt II. *Consecratio* Sacerdoti sub utraque specie præcepta est, ergo etiam *administratio* Sacramenti sub utraque specie facienda est laicis. Quoties responsum à Catholicis, *consequentiam nullam esse*? Utrumque enim se habeat antecedens, alia sanè est ratio Sacrificij, quæ expressam repræsentationem exigit, prout in cruce per cruentum Sacrificium utriusque separatio Sanguinis à corpore facta est, & in eà oblatio & Sacrificium peractum, quod incruentum Sacrificium repræsentat. Alia est ratio Sacramenti, quod illam expressam repræsentationem in diversis speciebus non poscit, quâ super re lege Suarez *disp. 8. art. 12. Vasquez disp. 213. Bellarminum, & alios*, quòd in sumptione laicorum solum

lūm memoria passionis Christi commendetur. Et quid ista in hac brevitate descriptionis contendimus? quæ sexcentis libris & scriptorum disceptationibus hac ætate discussa, ac velut in mortario, pistillis Catholicorum Theologorum contusa sunt. Neque Nifanius quicquam ex suæ Theologiæ promptuario adfert, quantum etiam Theologiæ Licentiatum se ferat, sed totus est in Patrum testimonijs, & historijs, de quibus nunc ordine referamus.

Paragraphus II.

Communionē sub una specie, etiam post tempora Apostolorum in usu fuit, tam in Occidentali, quàm Orientali Ecclesia.

PRobant id primò Catholici ex eo, quòd cū apud alios esset usus unius speciei, Ecclesia hunc usum nunquam aut reprehenderit, aut damnarit; quod tamen necesse erat, si una species esset contra divinam legem. Cæteris in hanc rem omiſſis, *Manichæi*, qui Romæ frequentes erant, nunquam communicabant, nisi sub specie panis, ut S. Leo testatur *serm. 4. de Quadragesima*; tum quòd vinum *fel. Draconum* existimarent, tum quòd Christum verè mortuum & pro nobis sanguinem effudisse negarent. Nec tamen *Epiphanius*, *Augustinus*, alijque Patres hanc Communionem illorum sub una specie improbarunt, aut damnarunt, quod tamen facere eos oportebat, qui cæteros eorum errores tam accuratè perſtrinxerunt. Neque Leo Papæ eos ob id erroris damnavit, solūmque reprehendit, quòd ut laterent sacrilegi, in una specie communicarent cum Romanis & Catholicis. Hinc Gelasius Papa qui post annos triginta successit *Leoni*, ut proderentur *Manichæi*, Legem tulit, ut Catholici etiam *Calicem* sumerent. Igitur ut ante *Leonem*, & sub *Leone*, ita post illum ad *Gelasium*, una species in usu fuit Romæ; & quod consequens est, in dispositione Ecclesiæ fuit, ut utraq; specie communio daretur populo. Neque ob id ullum schisma, vel ulli Clericali & Episcoporum que-

M IV M 2

rela

rela fuit. Quâ super re Baronius ad annum Christi 443. Bellarminus, Suarez, Vasquez, Becanus, & alij.

Ex his nunc patet responsio ad illud quod ex ordine Romano objicit Nifanius: *Recepto calice Dominico, Archidiaconus confirmat omnes sanguine Domini, quos communicavit Pontifex corpore Dominico.* Quamquam istic de Clericali potius Communione agatur, quæ à laica distinguebatur, tamen postea abrogata sit. Ut vel ex hoc recognoscas unam speciem fuisse in usu. Utcunque sit: neque enim *Ordinem illum Romanum*, de quo agis, ad manus habeo. At parum interest: Ecclesia enim pro diversis temporibus aliud, atque aliud hac in re ordinare potuit; neque tu tempora istius *Ordinis* consignas.

II. Communio sub *una specie* etiam in Orientali Ecclesia Constantinopoli non minùs, quàm Romæ in usu fuit, quod evidenter constat ex historia, quam refert *Sozomenus* lib. 88. c. 5. *Nicephorus* lib. 13. c. 7. *Baronius* ad annum Christi 400. & alij cum plures. Mulier videlicet Macedoniana hæretica, ut tegetet hæresin suam, accessit cum Catholicis ad Eucharistiam, & è manu S. Chrysostomi accepit panem Eucharistiæ, tanquam panem illum manducatura, quem tamen clam dedit ancillæ, à qua alium accepit, quem ubi manducare voluit, conversus est in lapidem. Jam si tum omnes *Calicem* sumere coacti fuissent, fraudem dissimulare non potuissent. Ergo una tum species in usu fuit, eaque libera fuit.

Objicit contra illud Nifanius Chrysostomum, in Epistola ad Innocentium Pontificem, in qua scribit, ab Arianis tumultum factum Constantinopoli, in eoque milites sub vesperam magni Sabbathi sanctuarium ingressos, effudisse sacratissimum Sanguinem in vestes adstantium: Ex quo Baronius etiam ad annum Christi 404. deducit, eo tempore etiam Sanguinem Christi asservari solitum. Verùm hoc argumento primò nimium probas Lutheranis, qui extra usum negant permanentiam Corporis & Sanguinis Christi; ideoque non asservant Eucharistiam, uti hodie dum Catholici faciunt in ægrorum & morientium cum primis viaticum. Respondeo igitur: non negare nos tum utramque speciem in usu fuisse, ita tamen, ut altera etiam in usu fuerit, imò libera utraque; nec Bellarminus sibi contradicit, quando asservationem Eucharistiæ sub una specie *ordinariam*, & *magis communem* vult dicere, cum primis in Occidentali Ecclesia.

III. Pro-

III. Probatur *usus unius speciei*, ex domestica communione, quæ olim frequens erat tempore persecutionis, & extra eam, cum Eucharistiam domum deferrent, & pro necessitate, atque usu sumerent fideles, idque sub una specie. De qua Communionem *Tertullianus lib. 2. ad Uxorem, & lib. de orat.* Præterea *Cyprianus, Clemens Alexandrinus, Hieronymus, Augustinus*, alijque Patres. Planissimè *S. Basilus Epist. ad Cæsariam*: *Illud autem, inquit, in persecutionis temporibus, necessitate cogi quempiam non presente Sacerdote, aut ministro, Communionem propriâ manu sumere, nequaquam esse grave, supervacaneum est demonstrare; propterea quod longâ consuetudine hoc ipso rerum usu confirmatum est: omnes enim in eremis solitariam vitam agentes, ubi non est Sacerdos, Communionem domi servantes, à se ipsis communicant. In Alexandria verò, in Egypto unusquisque eorum, qui sunt de populo, ut plurimum habent Communionem in domo suâ. Quid ad hæc Nisani? Credisne omnes hosce contra legem Christi peccasse, qui sub specie panis domi Eucharistiam sumebant, quæ in manus ipsis dabatur? quod sub specie vini nemo factum docet. Deinde, quomodo hinc non vides permanentiam Eucharistiæ extra ejus usum, secus, quàm vos doceatis?*

Idem probatur ex alijs ritibus veteris Ecclesiæ: qualis præterea primus erat *asservatio Eucharistiæ*, pro morientium cumprimis viatico, idque sub una plerumque specie, ut multis Conciliorum, & Patrum testimonijs ostendit Bellarminus. Hunc ritum convincunt per Orientis & Occidentis Ecclesias, *pastophoria & tabernacula*, quæ per omnem Saxoniam & Germaniam reperies in omnibus templis, tam antiqua, quàm ipsa religio Christiana est. Et cui verisimile, sub specie vini servatam Eucharistiam? maxime in parochijs oppidorum & pagorum: quin in parva quantitate vinum acresceret, aut effunderetur: quando tanta cura etiam adhibenda, ne sub specie panis indecorè servetur. Nec uspiam ejusmodi vasa reperiuntur, quibus sub specie vini asservata fuerit Eucharistia. Unde morituris passim apud Patres & historicos, uti & in Synodis, & Capitularibus Caroli Magni, sub una specie Corpus Christi datum esse legas. Quin *S. Ambrosius* dum ageret animam, monitus fuit ab Angelo *S. Honoratus Vercellensis Episcopus*, qui illi aderat: *Surge, festina, jam enim moritur. Is ubi descendit, dedit Sancto Corpus Domini; quo accepto, brevis post emisit spiritum, bonum viaticum secum deferens.* Ita Paulinus, in

M M M 3

ejus

ejus vita. Refert de Gallo Episcopo Gregorius Turonensis lib. Vit. Patrum, c. 3. Is cum revelationem accepisset, post triduum è vita evocandum, *convocavit populum, & omnibus confracto pane Communionem sancta & pia voluntate partitus est.* Ab hoc ritu, quia vos Lutherani recessistis, necesse habetis in ædibus ægrorum & morientium consecrare Eucharistiam, lecto capite 11. Epist. 1. ad Corinth. Hinc cum nuper Minister Lutheranus in Comitatu Waldeccensi hoc ritu femina è trabelapsa Eucharistiam dare vellet, & ipsa interea exspiraret, Prædicans consecratum panem & vinum ipse sumpsit, ob quod ad gravem multam postulatus. Sed quo miser deferret consecratam Eucharistiam? cum apud vos *tabernacula* non sint; nec fides, doctrinæque de permanentia Corporis & Sanguinis Christi. Vidi aliquando, cum Prædicans Lutheranus duos senes communicaret in ædibus, virum & feminam, ac cum vir senex omne allatum in ampulla vinum exhauriret, femina illi sub una specie communicanda fuit. Quàm multa & quotidiana occurrunt ejusmodi, ex quo ordinem Ecclesiæ Catholicæ abjecistis?

Alter ritus est communicandi infantes, idque sub una specie moris erat, vel instillando aliquid in os Sanguinis Domini, quod & in morituris factum fuisse leges in Capitularibus Caroli Magni; vel ex relictis consecrati panis particulis. Tertius ritus est Communio laica, quæ in penam gravis delicti Clericis dabatur, ablatâ Communione Clericali, quæ sub utraque dari solita. Hujus Communionis crebra mentio in decretis Pontificum, & Concilijs apud Bellarminum lib. 4. de Euchar. c. 24. Quartus ritus Communio Præsanctificatorum, cujus usus erat apud Græcos per totam Quadragesimam, excepto die Dominico & Sabbatho: idem usus in Ecclesia Latina etiamnum obtinet feriâ VI. hebdomadæ sanctæ. Nam eo die non fit consecratio à Sacerdote; & ipse Sacerdos in publicâ actione communicat sub una specie, perinde ut ceteri Sacerdotes feriâ V. hebdomadæ sanctæ. De hac Communionem multa extant Concilia, uti & apud S. Gregorium in officio Parasceves, & Ordine Romano. Quis verò dicat, Ecclesiam Græcam, & Latinam in hoc ritu antiquitus tradito errasse? aut contra legem divinam sub unâ specie communicasse? Ut hoc serò tandem à Luthero & Prædicantibus discendum sit.

His omnibus Nifanius opponit testimonia SS. Patrum, Ignatii, Justinii, Cypriani, Nazianzeni, aliorumque, uti eos Kemnitius, Calixtus, Joannes

Joannes Gerhards, alijque magno numero congesserunt: quorum testimonijs asseritur, fideles Corporis & Sanguinis Christi participes esse factos. Verum non tantā hīc mole opus est: Verbo enim respondeo, frustra hāc agi & conglomerari: non enim negamus, sub utraque specie Eucharistiam datam esse. Deinde, Patres illi maximam partem agunt de Sacrificio, quod in utraque specie confici & sumi debet. Demum sub una specie non minū est participatio Corporis & Sanguinis Christi, quā sub utraque. Cū mortuum Christi Corpus nulli porrigatur, aut porrigi possit. Jam satis ad hāc Patrum testimonia respondit Bellarminus, Suarez, Vasquez, Valentia, Forerus, Erbermannus, alijque innumeri Scriptores. Calixtum, qui longo catalogo producit hosce Patres, inter ceteros refutavit Joannes Mulmannus, libro de calice Eucharistico; nec mihi his vacat immorari, nec operæ pretium est: sufficit enim ostendisse unam quoque speciem non minū, quā utramque in usu fuisse, quod nunc ultra monstrabimus.

Paraphus III.

Communio unius speciei ex Hierosolymitana Ecclesia usu deducta, et propagata per Occidentis Ecclesias.

Hierosolymitanam Ecclesiam unam ex antiquissimis esse, nulli controversum esse potest, quod eam Apostoli primū instituerint, & in ea formam Christianæ religionis reliquerint; quæ deinde per traditionem Apostolorum ad posteros manarit. Et verò, quantum ad Sacramentum Eucharistiæ attinet, constat ex ijs, quæ ex actis Apostolorum retulimus, Apostolos sub unā specie Eucharistiam administrasse. Hunc deinde usum sequentibus sæculis in ea Ecclesia retentum esse, præclare testatur Humbertus Cardinalis, qui anno Christi 1054. ad Constantinum Monomachum Legatus est missus, & Palæstinam lustravit. Quare referam ea, quæ clarissimus scriptor Petrus à Marca Archiepiscopus Parisiensis in notis ad Claræmontanum Concilium, (ut postremā

Conci-

Conciliorum Reginum editione habentur,) pertractavit. Fatetur is quidem, diversum fuisse modum per Orientem administrandi Eucharistiam, idque apud Græcos, qui sub utraque specie præbuerint. Hierosolymis tamen, quæ Ecclesia antiquissimæ Apostolorum traditioni constanter in hæsit, Eucharistiam sub unâ specie populo datam esse. At Græcorum quidem mos, qui post tempora Damasceni invaluit, hie erat, ut Eucharistiam Sanguine Domini intinctam darent: atque hic abusus potius, quàm verus usus erat, quem ob id Concilium Claramontanum Can. XXVIII. damnat. Is ita habet: *Ne quis de altario communicet, nisi Corpus separatim, & Sanguinem similiter sumat, nisi per necessitatem, & cautelam.* De hoc usu *Micrologus*, scriptor ante Gregorij VII. tempora c. 26: *Non est authenticum, inquit, quod quidam corpus Domini intingunt, & intinctum pro complemento Communionis populo distribuunt: nam Ordo Romanus contradicit.* Hunc præterea usum, Concilium Braccarense anno Christi 678. congregatum improbat: hunc pravam demum usum Humbertus Cardinalis Græcis objecit. Nunc audiamus, quid ultra *Petrus à Marca* Episcopus scribat de Communionis unius speciei. Cate-rum, inquit, Eucharistia administratio sub solo panis Symbolo laicis hoc sæculo porrecta, magnum incrementum habuit per constitutum à Christianis regnum Hierosolymitanum, ad exemplar antiquissimæ Ecclesie illius civitatis, in qua nulla specierum mixtione facta, solo pane sibi exhibito, adventantis ex orbe universo populi pietas rem Sacramenti percipiebat. Quod profitetur antiquus ille Patriarcha Hierosolymitanus, cujus verba sexcentis ab hinc annis retulit Humbertus, ad sugillandos Græcorum ritus in hæc verba: *Cochlear autem, cum quo communicant, de Hierosolymitanis loquens, sicut in Ecclesia Græcorum minime habent, quia non ita commiscunt sanctam Communionem in calice, sed solâ Communionem communicant populum. Itaq; in magnis & parvis Ecclesijs hunc morem sibi traditum à sanctis Apostolis habent omnes Christiani ipsius provincie. Græci autem celebrantes, alij sic, alij aliter à suis acceperunt. Adhuc si quid ex sancta & venerabili Eucharistia, in Hierosolymitanis superfuert, nec incendunt, nec in foveam mittunt, sed in pixidem mundam recondunt, & sequenti die communicant ex eis populum: quia quotidie communicant ibi, eò quod convenient illuc ex diversis provincijs Christiani, qui propter fidem & maximum amorem filij Dei meare ibidem desiderant: quia*

& lo-

& locus ipse venerabilior & sanctior est omnibus locis in terra, & ibi est sepulcrum sanctum & honorabile Domini nostri IESU Christi, & sanctus Calvarie locus. Ita Humbertus Legatus Cardinalis & Episcopus ante sexcentos annos. Quo quid testatius, & clarius adferri poterat? Pergit Archiepiscopus Parisiensis, & suum etiam iudicium interponit. Consuetudo, inquit, illa unius Symboli non statim invasit omnes Ecclesias Occidentis, quamvis in quam plurimis servaretur ob reverentiam Sanguini Domini debitam; sed postquam egregius ille Theologiæ magister Thomas Aquinas eā de re consultus, earum Ecclesiarum pietatem, & prudentiam in eo usu laudavit, quæ verba ejus sunt 3. p. q. 80. art. 12: *Proinde in quibusdam Ecclesijs observatur, ut populo sumendus Sanguis non detur.* Quare in Concilio Constantiensis sess. 13, quæ est habita 15. Junij, anno 1415, assertum est: consuetudinem unius speciei diutissime observatam fuisse, cujus observatio ut legitime præscripta, omnibus indicta est, donec venerabili Ecclesiæ aliud statuendum videretur. Sacri calicis restaurationem Concilium Tridentinum summi Pontificis providentiæ commisit, si provinciæ alicujus à Communionē Ecclesiæ per hæresin abscissæ, unitas hac ratione procurari possit. Habes nunc duorum præstantissimorum Episcoporum iudicium & testimonium. Tot nobis auctores citas ubique in tuo libro, ut heluolibrorum ex Gerhardino promptuario videri velis, & hoc ipsum de Hierosolymitana Ecclesia, ne attingis quidem, quia non legisti. Atque hoc clarissimum testimonium mihi Ferdinandus Episcopus noster monstravit, cum postremam editionem Conciliorum Regionum Parisijs acciperet.

Cæterum D. Thomæ iudicium, ad quod se refert Archiepiscopus, hoc insuper est: *Tametsi communio sub utraque sit perfectior, si tamen ex parte sumentium consideretur, ea sub una specie magis conveniens est, ob summam religionem & reverentiam, quam exigit.* Vide nunc Nifani, quam fraudulenter agas cum D. Thoma. Adducis ejus rationes, quibus probat utramque speciem in se consideratam perfectiorem quidem esse, & hanc ipsam conclusionem omittis. Alexander Alensis celeberrimus Theologiæ Doctor, & D. Bonaventuræ magister, p. 4. q. 53. ita scribit: *Licet sumere Corpus Christi sub una specie panis tantum, sicut ferè ubique fit à laicis in Ecclesia, ac licet sub utraque specie sit majoris efficacia & complementi, Ecclesia tamen utitur alio modo propter causas pertractatas.* Et quanto

NNN

tempo-

tempore ante Concilium Constantiense, anno videlicet 1200? Ut vel inde videas antiquum in Ecclesia usum unius speciei introductum invaluisse. Antiquior Alense Rudolphus Abbas ad S. Trudonem, cujus circa annum MCXII. hi sunt versus ab Archiepiscopo Parisiensi relati:

*Hic & ibi cautela fiat, ne Presbyter agris
Aut sanis tribuat laicis de sanguine Christi:
Nam fundi posset leviter, simplexque putaret,
Quod non sub specie sit totus Christus utraque.*

Omitto D. Bonaventuram, Gabrielem Biel, Gersonem, aliosque scriptores, qui antiquissimum hunc usum unius speciei per Germaniam & Occidentalem Ecclesiam testantur, ad quem se Concilium Constantiense inter ceteras causas retulit. Ita enim sess. 13: *Unde cum huiusmodi consuetudo ab Ecclesia & SS. Patribus rationabiliter introducta, & diligentissime observata sit, habenda est pro lege, quam non licet reprobare, aut sine Ecclesie auctoritate pro libito mutare.* Pari modo Concilium Basiliense sess. 30. statuit, multisque se refert ad laudabilem consuetudinem ab Ecclesia introductam, & à Patribus commendatam. Demum Concilium Tridentinum sess. 21. c. 2: *Si quis dixerit, sanctam Ecclesiam Catholicam non iustis causis & rationabilibus adductam fuisse, ut laicos, atque etiam Clericos non conficientes, sub panis tantummodo specie communicaret, aut in eo errasse; anathema sit.*

Paragraphus IV.

Utrumne utraque species Eucharistiae plus gratia conferat, quam una?

MAgnum nobis κλεψοποτηρίας furtique crimen intendunt Novatores, ex subtracto laicis calice; nec violati tantum præcepti divini, sed spoliij reos faciunt Catholicos, quod cum major gratia, & utilitas ex utraque specie sumatur, quam ex una, illo tamen fructu spoliemus communicantes. Sed quàm inanis hæc querela sit, & quàm falsa accusatio, paucis hic exponam.

I. Qua

I. Qua in re primò statuendum, nullam gratiam ad salutem necessariam subtrahi illis, qui sub unâ specie communicant, quod Bellarminus lib. 4. de Euchar. cap. 20, ex instituto pertractat, ac planè docet: *Ex quolibet specie percipitur tantum ejus fructus, quem Catholici in Sacramento quarunt, quantum necessarium est ad salutem.* Hæc enim propositio illius certa est, ex Concilio Tridentino, sess. 21. cap. 3: *Fatendum enim, inquit, sub altera tantum specie totum atque integrum Christum, verumque Sacramentum sumi; & propterea, quod ad fructum attinet, nullâ gratiâ ad salutem necessaria defraudari, qui unam speciem solum accipiunt.* Hinc & Can. 3. directè damnat hæreticorum sententiam, utramque speciem ex necessitate urgentium: *Si quis, inquit, negaverit totum, atque integrum Christum omnium gratiarum fontem & auctorem, sub una specie panis sumi; anathema sit.* Et verò, quomodo gratia aliqua ad salutem necessaria deesse poterit, ubi omnium gratiarum fons, & auctor dignè percipitur? Deinde fructus, quem Catholici in Sacramento quarunt, est gratia Dei animæ infusa; at quælibet species confert gratiam, cum sit verum Sacramentum, uti & quilibet gradus gratiæ sufficit ad explenda mandata, quemadmodum hîc exponit Bellarminus, alijque Theologi. Quod vel satis illud Christi Joan. 6. docet: *Qui manducat hunc panem, vivet in æternum.* Hæc indubitata Catholicis; præterquàm quòd sive sub una, sive utraque specie sumas, una refectio sit, quâ non modò necessaria, sed & par gratia conferri potest.

II. Verùm, utrumne utraque species sumpta per se majorem gratiam conferat, quàm singulæ seorsim, quia id tam apertè non videtur definiri à Tridentino, controversatur inter Theologos, negant plerique veteres Theologi, quod & sensit D. Thomas 3. p. q. 50. art. 12: *Potest à populo sumi Corpus sine Sanguine, nec exinde sequitur detrimentum.* Idem sensere D. Bonaventura, Richardus, Gabriel, alijque præter Alensem suprâ à nobis relatum. His accedunt recentiores Theologi, Sotus, Cajetanus, Rossensis, Canisius, Alanus, Ledesma, Valentia, Koning, Tannerus, Becanus, Comptonus, cum primisque Bellarminus, cujus hæc altera assertio est: *Nihil spiritualis fructus capitur ex duabus speciebus, quod non capiatur ex una.* Quam deinde multis confirmat argumentis. Multis etiam propugnat Suarez disp. 63. c. 6. compluresque ex antiquis producit Theologos, ex quibus nonnulli id tam certum volunt, ut dubitari noli.

lint. Atque hæc sententia, quæ gravissimorum Theologorum est, & simul sanctorum Virorum, cum tantum gratiæ ex una specie doceat percipi, quantum ex utraque, nullum prorsus locum relinquit querelæ ex subtracto calice.

III. Interim quia Suarez fatetur totam hanc controversiam versari inter limites scholasticæ opinionis, & in utramque partem disputari posse; hinc contra alij affirmant, ex utraque specie plus gratiæ conferri. In quam sententiam, post Alensem, abierunt Vasquez, Kelifonus, Præpositus, Caspar Hurtado, Gammachæus, Lugo, Franciscus Vckenus, qui & suam sententiam rationibus probabilem exponunt; neque tamen ex hac sententia ullum Lutheranis patrocinium esse potest, pro utraque specie adversus Catholicos.

Nam si his Auctoribus objicias, hinc sequi, magnam injuriam inferri laicis, quibus Ecclesia unam tantum speciem concedit. Respondent, id minimè sequi, eò quòd Ecclesia, cui Christus suorum Sacramentorum dispensationem commisit, possit subiectos sibi homines aliquo instrumento gratiæ non necessariæ, & minùs principalis privare, quando rationabiles causæ, ac major Sacramenti reverentia id requirunt. Nec enim Ecclesia solum utilitati sumentium, sed etiam venerationi Sacramentorum consulere debet: ex quo debito multa constituit, ex quibus fideles aliquo fructu gratiæ carent; videlicet ne uno die sæpius communicent laici, ne sæpius uno die celebrent Sacerdotes, ne Eucharistia parvulis ante justam ætatem detur. Addunt hi Auctores, quod per subtractum Calicem de plenitudine nutrimenti decedit, id frequentatione Sacramenti, communionem spirituali, alijsque pijs, ac bonis operibus, abundè & facilè compensari posse. Quid censes Nisani, an ideò Græci, quia intro in calicem consecrato pane communicant sub utraque, sanctiores quàm Latini per Occidentalem Ecclesiam? aut Lutherani, quàm Catholici? Id si verum, non dixisset Lutherus, post suum Evangelium obsideri mundum à septem diabolis. Imò quid dicimus, Lutheranis sanctiores quàm Calvinistæ, quòd hi figuram, illi verò corpus & sanguinem se sumere credant? Negabunt Calvinistæ, & si Catholicos consulas, dicent utrosque umbræ pasci; haud secùs, quàm Augustinus dixit: *Hereticos Sacramenta in speciem habere, non ad fructum aut salutem.*

IV. Utinam Lutherani, quàm hic vanè sunt anxij, tam verè & sollicitè

licite agerent causam Sacrificij Missæ: id quia cruentum Christi in cruce Sacrificium repræsentat, sub utraque specie toto orbe Christiano ad Lutheri tempora, est peractum, & tamen sine ullo prorsus scrupulo à Lutherò primùm abrogari, & cum eo præstantissimum religionis cultum soli Deo debitum, tantumque fructum vivorum, & mortuorum è suis Ecclesijs proscribi sunt passi. Aut certè secum expenderent, in quo Doctores ipsorum fructum hujus Sacramenti reponant; nimirum ut per Sacramentum excitetur fides, quæ sola apud illos justificat, & in qua omnem fructum Sacramentorum collocant. Hæc autem fides, aut ex aspectu Sacramenti, aut ex auditu verborum excitatur, utrum dixerint, id tam per unam speciem, quàm utramque fieri potest, etiam ante sumptionem, aut sine omni sumptione. Imò satis erit ad hunc fructum participandum, si Minister clarâ voce recitet verba institutionis ex Evangelio, & laici Ministrum recitantem, aut cap. 11. Epist. 1. ad Corinth. quâ consecrant, prælegentem audiant, uti pluribus ingerit Bellarminus citato libro & cap. Becanus lib. 1. Man. c. 9. Concl. 7. alijsque Theologi. Ecce in quæ absurda vos deducitis, qui Ecclesiam docere vultis!

Jam verò, si decisionem hujus controversiæ quærere libeat, reperiatur in communi principio, quòd Ecclesia in ijs, quæ ad fidem & salutem omnium spectant, nec errare, nec fraudare possit. Quemadmodum Apostolus id tradit, 1. ad Corinth. c. 4. *Sic nos existimet homo, ut Ministros Christi, & Dispensatores mysteriorum Dei, hic jam queritur inter Dispensatores, ut fidelis quis inveniatur.* At verò quanta hic Catholicis querendi causa adversus Lutheranos, & cæteros Novatores, à quibus omnis potestas Ordinis & Jurisdictionis sacræ sublata est? & quibus non fraudibus quotidie obnoxij, & sacrilegi tenentur Ministri falsarum religionum, qui egena & vacua tantum elementa pro veris Sacramentis populo dispensant? Sed hac super re actum lib. 2. Verbo Christi ad Phariseos absolvam, Matth. 23: *Decimatis mentham, & anethum, & cyminum in minuta videlicet intenti cum Phariseis, & quæ graviora sunt legis relinquitis.*

Paragraphus V.

Quis usus Eucharistiae, à Carolo M. servatus, atque ejus tempore per Germaniam, et Franciae regnum?

Nihil hinc magis contendit Nifanius, quàm ut usum utriusque speciei nobis ex Carolo persuadeat: quam in rem nonnulla adducit ex Capitularium libris, & Synodis Carolinis, quæ quàm inania sint, postea explorabimus, sed nunc potius unius speciei usum ex illo etiam sæculo adstruamus.

Primum argumentum. Carolus M. in omnibus se ad *Ordinem Romanum* conformavit, ut toties jam demonstratum in Sacrificio Missæ, Baptismo, atque alijs Ecclesiæ legibus ac ritibus: Atqui *Ordo Romanus* supra octingentos annos ab *Alcuino* Caroli M. præceptore citatus, apertissimè usum unius speciei indicat, nam in capite de Ordine Missæ, significat in parvo Calice sanguinem Domini consecrari solitum, ex quo deinde pro Communione populi in magnum calicem vino & aquâ plenum, modicum Sanguinis infundi consuevit: is verò calix magnus, etsi calix etiam *Sanguinis* diceretur, non tamen illo modico Sanguinis contactu consecratus Sanguinis calix erat; nec vinum illud in Sanguinem commutari potuit. Hunc deinde morem cæteras Ecclesias servasse affirmat Bellarminus, idque ex Epistola Gregorij II. Pontificis ad Bonifacium confirmat, quæ Can. V. sic habet: *In Missarum solemnibus illud observandum est, quod Dominus noster Jesus Christus sanctis suis tribuit discipulis. Accepit namque calicem dicens: Hic est calix novi Testamenti in meo Sanguine. hoc facite, quotiescunque sumetis. Unde congruum non est duos, vel tres calices in altario ponere, cum Missarum solemnia celebrantur.* Id tamen maximè necessarium erat, si pro populo calix consecrandus, & distribuendus fuisset, cum primis in numerosis parochijs, ubi aliquot millia hominum festis solemnioribus communicant. Idcirco nullibi etiam per Germaniam tam capaces reperiuntur calices, cum tamen plurimi calices Sacrificiorum inter monumenta sacrorum à Caroli Magni avo superfuerint,

p̄sint, qualis D. Willibrordi Embricæ, D. Ludgeri Helmstadij fuit, alibi alij Episcoporum veterum calices monstrantur. Hinc de calice Sacrificij Gregorium Pontificem loqui certum est, quando extra Sacrificium apud Catholicos consecratio non fit. Atque hoc *Gv̄ilhelmus Durandus* Episcopus Mimatenſis lib. 4. Rational. Div. Off. c. 42, quem contra nos adducit Nifanius, pro nostra magis sententia scriplit: *In quibusdam, inquit, locis post sumptionem Corporis & Sanguinis Christi, aliquid de ipso Sanguine reservatur in ipso calice, & superinfunditur vinum purum, ut ipsi communicantes inde sumant, non enim esset decens tantum conficere Sanguinem, nec calix capax inveniretur.* Nonne hic usum unius speciei satis vides? si modò videas. Ut quid indecens dicit Durandus, conficere tantum Sanguinis, qui populo sufficiat, si sub utraque specie communicavit populus? quales certè calices negat etiam Durandus sæculo suo, videlicet XIII, reperiri. Et verò duplex genus calicum olim fuisse, agnoscas ex Vitis Pontificum apud Damasum & Bibliothecarium, cum primisque in vita Sylvestri, quemadmodum id Onuphrius tradit lib. de interp. voc. Eccles. Quorum alterum fuit calicum majorum seu *sacris* *calicum*, alterum minorum, seu *ministerialium*; sic dicti, quòd pro Clero & populo communicante subservirent. Seu jam Clerus, vigente Clericali communionem, seu Clerus & populus simul (ut Onuphrius scribit, & subinde in Romana Ecclesia mos fuit,) ex calice per cannam biberint; seu per modicum vini consecrati infusum, contactumque, ut dicit Bellarminus, participarint; seu etiam vinum non consecratum ad abluionem, ut modò mos obtinet, præbitum fuerit. Certè Pontifex, hoc postremum *ministerialium* calicum genus, dicit non esse ponendum in altari, quod tamen fieri necesse erat, si cum *sacris* *calice*, hic etiam *ministerialis* consecrandus fuisset. Et cur obsecro hic calix *ministerialis* dictus est minor? qui pro populo major esse debuit, ob populi magnitudinem ex eo communicantis? Id potius quæramus à Lutheranis, & Nifanio, qui se Episcopum fert, ubi apud illos calix major & *sacris* *calice*? qui jam dudum cum ipso sacrificio Missæ sublatus est ex eorum Ecclesijs. Contrà, quæ unquam Christianorum Ecclesia ante Lutherum, sine sacrificio, & calice *sacris* *calice*? Et si Occidentalis Ecclesiæ testimonium satis non sit, consule Orientalem Ecclesiam, & in ea omnes Christianos tam Catholicos, quàm schismaticos; tam Græcos unitos, quàm

non

non unitos : omnes hi tibi ab ævo Apostolorum in hodiernum diem ex calice *sacrisicali* Sacrificium Christianæ religionis apud se monstrabunt.

Opponit hîc nobis Nifanius Lindanum lib. 4. Panopl. Evang. sub finem, qui eundem Canonem suprà relatum à Gregorio II. Pontifice ad Bonifacium, refert jam ante à Gregorio M. ad Augustinum Anglorum Apostolum & Episcopum perscriptum ; atque inde conficere, populo utramque speciem dandam; cujus tamen contrarium ex hoc Canone conficit Bellarminus & alij, ut res ipsa loquitur. Sed urget *Lindanus*, postea Ruræmundensis Episcopus, repertos esse in Frisia ab ævo D. Bonifacii calices diversæ formæ, pro populo communicando, ex quibus per cannam ferruminatam Christi Sanguinem suxerit populus : verum hi ipsi calices, ut veriùs reputes, non alij, quàm in quos de calice Sacrificij modicum Sanguinis infusum fuit, secundum Romanum, ut diximus, Ordinem. Ejusmodi & ego antiquos calices, seu pocula rotundata vidi in antiquissimis Westphaliæ parochijs, vidi quæ adolescens ex eis populum per cannas bibere post Communionem Panis ad cornu altaris acceptam, & que poculum præberi in medio choro ab ædili. Imò Ancumij, in vetustissima Osnabrugensis diocesis parochia, reperi in tabulario Ecclesiæ antiquam in pergameni scripturam ac decretum, quo Archidiaconus Sneidlagen ablutionem, quam hætenus in aqua sumperant post Communionem, jussit commutari in vini ablutionem. tantum abest, ut sub utraque communicarint. Et quæ apud vos Lutheranos in cœna vestra hîc religio ? qui unum tantummodò Calicem recitatâ parte Epistolæ I. ad Corinth. II. consecratis, eo quæ à communicantium turba in magnis parochijs semel exhausto, superinfunditis ex cantharis circum altare positis, iterum, tertium, quartumque, prout multitudo populi exigit, nullâ consecratione repetitâ, ut toties conspexi : præterquàm, quod nec Sacerdotes sitis, nec Epistola illa Pauli, quâ consecratis, tum nondum scripta fuerit, cum Christus Cœnam institueret.

Alterum argumentum se offert ex Epistola Zachariæ Pontificis ad Francos & Gallos, quâ reprehendit Sacerdotes, qui castra sequebantur, & cum militibus contra paganos pugnabant : *Qualis enim, inquit, victoria dari potest, ubi Sacerdotes una horâ Dominica pertrahant mysteria, & Christianis corpus Dominicum porrigunt, & postea paganos necant ?* Ubi unam

unam speciem referri vides. Quòd si in altera etiam Sanguinem accepissent, proum erat Pontifici exaggerare factum, ab humano sanguine per Sacerdotes effuso, qui sanguine Christi populos reficerent. Hanc Pontificis legem Carolus Magnus lib. 5. Capitularium recepit, relictis in castris uno alteroque Episcopo cum Sacerdotibus, qui Missas celebrarent, & militibus Sacramenta administrarent, & morituris viaticum corporis Christi praeberent. Et quis sibi persuaferit, Sacerdotes illos castrenses sub specie vini circumtulisse alteram speciem, tot periculis corruptionis & effusionis obnoxiam? Quapropter & Widekindus Magnus sub specie panis vidit Christum in forma pueri in ora militum ingredientis, uti hoc Crantzius, & alij referunt. Clarius hic usus unius speciei ex Concilio Aquisgranensi II, sub Ludovico Pio cap. 3. can. 23. quí sic habet: *Sanè communicatio Corporis Domini omni die Dominicâ debuit celebrari.* Nulla híc calicis mentio. Et quid verisimilius, quàm hunc usum sub Ludovico Pio traductum ex usu ævi Carolini. Ita leges tom. XXI. Concil. Parisiens.

Tertium argumentum deducitur ex Gregorij III. Pontificis decreto, quod à Carolo Magno inter judicia ejus Can. 31. receptum tom XVII. Concil. Parisiens. *Si quis continuò creditur moriturus, infundatur oriejus Eucharistia.* Quod jam ante in Concilio Carthag. IV. statutum erat. Illa verò communio non fiebat sub specie vini, sed panis madefacti in vino, aut alio liquore, ut infirmus Eucharistiam deglutire posset, (ut rectius scribit Bellarminus) eò quòd Eucharistia non sub specie vini, sed panis asservaretur pro ægris & morituris. Quò illud spectat lib. 1. Capitularium c. 161. *Presbyter semper Eucharistiam habeat paratam, ut quando infirmaverit, aut parvulus infirmus fuerit, statim eum communicet, ne sine Communionemoriatur.* Eodem referas illud lib. 7. Capitularium c. 372: *Placuit ut omnes, qui sacram accepertint Eucharistiam, & non sumpserint, ut sacrilegi repellantur.* Quod de specie panis intelligendum, non vini: nam quomodo quis vinum sumat, & non consumat? Quare planius tom. XX. Conciliorum in decretis: *Cuncti Sacerdotes omnibus infirmis ante exitum vite, Viaticum & Communionem Corporis misericorditer tribuant.* Accedit huc proinde argumentum, quod suprà attulimus de asservatione Eucharistiae, quæ etsi in Ecclesia Græca subinde sub specie vini facta fuerit, in Occidentali tamen Ecclesia nullum ejus vestigium, nisi sub specie

○○○

cic

cie panis. Et cui verisimile videri potest, communem legem ferri potuisse, ut Eucharistia per pagos & oppida remotiora sub specie vini conservaretur, in quibus a grè vinum per ætatem pro Sacrificio servari potest, quin acefcat? Quare Ecclesia Latina multo ordinatius quàm Græca, venerationi hujus Sacramenti prospexit. Lego præterea in Capitularium Caroli libris multas leges, quibus ampullæ Chrismatis, & olei facri diligenter asservari, & recludi jubentur. Lego & tom. VIII. Concil. Parisiensium recentioris editionis Hincmari Canones, inter quæ eos Can. VIII, quo jubentur Sacerdotes *habere pixidem, in qua congruè possint recondi sacra oblatio, reservanda ad viaticum infirmi*. De nullo vero vase, aut poculo lego, in quo sub specie vini in Occidentali Ecclesia asservata sit Eucharistia.

Quartum argumentum sumas ex ipso ritu administrandi Eucharistiam. Nam in porrectione corporis Christi Sacerdos dicere solitus: *Corpus Domini nostri Jesu Christi custodiat animam tuam in vitam æternam*. Ita expresse fieri consuevisse legis in Epistola Caroli Magni ad Albinum de Neophytis baptizatis, & communicatis, uti & in libris Capitularium, qui mos hodie dum inde obtinet. At in porrectione Calicis nullam hujusmodi formam verborum legas, quod argumento est, Calicem populo non fuisse præbitum: quando & Sacerdos, dum in Sacrificio Corpus & Sanguinem sumit, ad utramque speciem suam sumendi formam præscriptam habet in liturgia. Demum quoties in libris Capitularium, & Synodis Carolinis legis severis pœnis in eos Sacerdotes statutum, qui celebrant, & non sumunt tam corpus Christi, quàm sanguinem ex calice; nullam verò legem Carolinam reperies, quæ jubeantur laici sub utraque specie sumere Eucharistiam: quod argumento est, Eucharistiam à Sacrificio distingui, quòd illud utramque speciem requirat, non verò Eucharistiæ Sacramentum. Lego quidem apud Lindebrochium in formulis Exorcismorum, aquæ calidæ, aut frigidæ, aut ferri candentis, ad quas probationes antequam admitterentur homines, moris fuisse prius communicare, in eaque Communionem porrectâ dixisse Sacerdotem: *Corpus hoc, & Sanguis Domini nostri Jesu Christi fiat tibi ad probationem hodie*. Verùm hæc ad unam speciem referenda sunt, ut supra explicui: Neque hîc alio verbo utuntur formulæ, quàm *Communicatio*, quâ una passim species notatur, nec mentio Calicis fit.

Adver-

Adversus hæc Nifanius objicit ex libro Synodico: *Sanguis Christi, qui à fidelibus in Sacramento sumitur, pro nobis effusus est.* Rursum lib. 4: *Corporis & sanguinis Domini mysterium quotidie in Sacramento à fidelibus sumitur.* Ex Concilio Cabilonensi c. 46: *In perceptione corporis & sanguinis Domini magna discretio adhibenda est.* Quod idem leges lib. 2. Capitularium tit. 40. addit. *Cavendum est, ne in longum differatur, dicente Domino: Nisi manducaveritis Carnem filij hominis, & biberitis Sanguinem ejus, non habebitis vitam in vobis.* Idem confirmat ex Ansegisi lib. 2. tit. 38. de Communione ter in anno facienda, cujus inscriptio est: *De Communione corporis & sanguinis Domini: Si non frequentius, vel ter laici homines in anno communificent.* Magistrale profectò argumentum! Quasi verò in unâ specie Christus non sit totus, in eâque non fiat participatio corporis & sanguinis Domini. Tyrones & pueri hanc solutionem tibi dare poterant: præterquàm quòd Ansegisi librum ubiq; perperam cites, ut Capitularia Caroli nunquam inspexisse, aut vidisse appareas. Si historicus esses, primum te adferre oportebat, quod Theganes Chorepiscopus Trevirensis de Carolo Magno scribit: *Septimo die, postquam laborare cepit, jussit familiarissimum suum Pontificem Hildebaldum venire ad se, ut ei Sacramenta Domini corporis & sanguinis tribueret.* At verò Eginardus ita de Carolo: *Septimo postquam decubuit die, sacra Communionem percepta decessit.* Auctor vitæ Caroli Viatico refectum scribit: *Communio verò, & Viaticum, unam speciem designant ex usu illius ævi.*

Respondeo igitur: in Caroli Capitularibus, in Synodis, & omnibus Carolinis monumentis, modò dicitur *Sacramentum corporis Christi*, modò *corpus Dominicum*, modò *Eucharistia*, modò *Communio*, modo *Viaticum*, cum de agris agitur: Qui modi loquendi satis unam speciem indicant. Ac tametsi subinde etiam *Sacramenta corporis & sanguinis Christi*, & *Communio corporis & sanguinis Christi* dicatur, ij tamen postremi modi satis de unâ specie intelligi possunt: tum quòd Corpus nunquam sine Sanguine detur; tum quòd hæc duo simul exprimantur, non tam ad sumptionis modum significandum, quàm ad venerationem Sacramenti populo altius imprimendam: quando tam reus sit corporis & sanguinis Domini, qui sub unâ, quàm qui sub utraque specie indignus accedit. Quanquam ex omnibus hisce Eucharistiæ loquendi modis, nullus frequentior, & usitator sit, quàm *Communionis* nomen, uti lib. 5. Capitul.

c.180: *Placuit, ut omnes per dies Dominicos, & praeclaras festivitates, sacram Eucharistiam communicent.* Quo loquendi modo una species notatur, sicut Humbertus suprâ scripsit: *Hierosolymitanos solâ Communionem communicare populum;* & Eginardus Carolum Magnum *Communionem* percepisse refert. Similiter de Ludovico Pio Imp. auctor ejus vitæ: *Cibus ejus erat solummodò per dies quadraginta Dominicum corpus.* Deinde postquam mortem sibi imminere sensit: *Jussu ministerium altaris preparari, & per officium Drogonis Episcopi Metensis, Missarum solemnitate celebrari, nec non per manus ejus juxta morem Communionem sacram sibi dari; & post hæc cujusdam potiuncule calidula haustum præberi.* Ita nomen Communionis à posteris usu receptum, hodie dum obtinet per Germaniam: ut dum Germani dicunt, *preparare sese ad Communionem, ire ad Communionem, percipere Communionem,* unam tantummodò speciem hac voce designent. Nullibi verò apud Carolum unius, vel utriusque speciei nomen: quando ut tum passim usus erat unius speciei, ita ex supposito usu locuti sunt. Quamvis ista ut modò desideramus, non tam explicatè consignarint scriptores: Ut pronius quis existimet, Caroli Magni & Ludovici Pij ævo promiscuè Eucharistiam sub una, & utraque specie præbitam, donec sensim una species recepto passim usu obtineret: Uti id præter D. Thomam aliosque Theologos, Concilium etiam Constantiense asserit. Neque interim Caroli Magni ævo, ac deinceps controversia ob id in Ecclesia, minùs schisma; quod Bohemorum primum hæresis à Lutheranis excepta fecit. Certè Caroli Magni ætate ægris, & morituris Eucharistia sub una specie data, quem morem etiamnum à Græcis observari intelligo.

Objicit II Nifanius ex Concilio Turonensi III, cap.19: *Presbyteri omnino admonendi sunt, ne cum sacra Missarum peregerint, atque communicaverint, pueris aut alijs quibuslibet personis adstantibus corpus Domini indiscretè non tribuant.* Quid hîc inferis, nisi ut te ipsum oppugnes? Dum enim Concilium dicit, *pueris & adstantibus corpus Domini datum esse;* quid aliud, quàm unam speciem asseris ex Concilio? Sed ubi Missarum solemnitas apud vos Lutheranos? quæ toties legitis in Carolinis libris & legibus, ex Christianorum Sacrificio.

Quintum argumentum est ex usu unius speciei apud alias nationes Christianas. In Hispania, ubi antiquissima Catholica est religio, quæque in

in omnibus secuta est Ordinem Romanum, nonnisi ad breve tempus usus Calicis fuit, inquit Henriquez lib. 7. c. 44. Idem Vasquez, asserit, additque; in Hispania non reperiri tam capaces Calices, ex quibus populo Eucharistia sub specie vini præbita sit. In Anglia, ex qua Apostolici viri sunt emissi, qui Frisiam, & hæc regiones ad Christi fidem convertere, idem ritus sub una specie viguisse traditur, maximè cum gentem Anglorum D. Augustinus cum alijs Apostolicis viris à Gregorio M. missis, in unâ Christi fide, ad Romanæ Ecclesiæ formam traduxerit. Quod præterea ex Beda commonstrant, qui lib. 2. hist. c. 5. de Regis cujusdam defuncti pagani filijs scribit: *Cum viderent Pontificem, celebratis Missarum solennijs, Eucharistiam populo dare, dicebant: Quare non & nobis porrigis panem nitidum, quem & Patri nostro dabas, & populo adhuc in Ecclesia dare non desinis?* Ut vel inde probabile censeat Alanus, lib. 1. de Euchar. c. 46, etiam ante tempora Bedæ Eucharistiam sub una specie datam. Quæ verò Nisanius ad hæc eludenda adfert, prorsus frivola sunt.

In Polonia quoque non aliter, quàm sub una specie datam esse Eucharistiam scribit Cardinalis Hosius in Dialogo; idque ex monumentis istarum Ecclesiarum satis colligi posse, usumque hunc cum exordio Christianæ religionis in Poloniam introductum esse. Adhuc modum D. Otto Bambergensis Episcopus, & Pomeraniæ Apostolus, dum septem Sacramenta recenset à se docta, *Quartum*, inquit, *Sacramentum est Eucharistia, id est corpus & sanguis Domini: ut verò sub una specie datum intelligas, addit: Hic est cibus animæ, oportet eum vos ad celebrandas Missas frequenter convenire, ut sæpius huic Viatico communicetis; aut saltem ter, aut quater in anno Communicare.* Ubique enim Communionis nomen, quo una species notatur. Ita per cæteras Septentrionales provincias & regna obtinuit, in quibus tanta sæpe inopia vini fuit, ut ne pro Sacrificio quidem commodè haberi potuerit, quemadmodum id de Norwegis scribit Volaterranus. Et verò, si vestrum Lutheranum Evangelium penetraret in extrema Indiarum regna, cum Catholicâ religione, ubi eadem est vini inopia, Sacramentum hoc populo administrari non posset: & cum utramque speciem ad salutem necessariam esse contendatis, frustra à vobis labor conversionis sumeretur.

Hæc de usu Communionis, quæ Caroli Magni ætate, discussis diligenter omnibus monumentis, reperire potui. Sed demus etiam tibi, tem-

pore Caroli Magni communionem utriusque speciei in usu fuisse, ac Carolum etiam sub utraque communicasse; num inde Carolum Lutheranum convincis? haud magis, quam Reges Franciæ, quos agnoscis in die inaugurationis, & in exitu vitæ communicari sub utraque specie. Et quis Catholicorum hoc negat, sub utraque fuisse in usu? Neque si modo Ecclesia permetteret, ut Hussitis aliquando, & quibusdam Germaniæ Principibus permisit, propterea Lutherani erunt: Et si modo etiam Sacerdos Catholicus laicum communicaret sub utraque specie, id quidem *illicite* faciet, sed non *invalide*: Verum enim Sanguinem accipiet; neque id contra substantiam hujus Sacramenti erit, sed modum ab Ecclesia ordinatum. Ut vel hinc intelligas, rem de qua agimus in *modo* consistere. Quàm facile in hoc conveniret, si modo in cæteris Catholicam Ecclesiam audire placeret, idque vobis persuaderi posset.

Miror equidem, tam multa disputari, & controversi nobis de Communionem *sub utraque*, id verò quod præcipuum est, quodque primum in hac causa esse debet, hic à vobis seponi, & apud populum supprimi. Questio enim hic prima est; an Lutherani ministri sint veri Sacerdotes? negant id Catholici: ubi enim successio apud vos? ubi Episcopi? ubi potestas Ordinis? Et si veri Sacerdotes non sitis, quid in Cæna vestra populo datis, præter *nuda symbola*, sine corpore & sanguine Christi? Idem mirum, quod Calvinistæ; nec plus, quam cæteri extra Ecclesiam falsarum religionum ministri. Hæc illa impostura vestra est, de qua prima populi, & iusta querela esse deberet. *Duces cæci, excolantes culicem, camelum autem glutientes!* Matth. 23. v. 24. Pharisaico prorsus ingenio, & dolo, qui cum ex minutis religiosi videri vellent, decimando mentham & anethum, graviora legis intermittebant.

Paragraphus VI.

Iuste, et rationabiles causæ, ob quas usus unius speciei ab Ecclesia receptus, et approbatus.

Postremum invehitur Nifanius in causas ab Ecclesia Catholica assertas, easque frivolas esse scribit. idcirco *πληγουλεψίας*, & furti ex subtra-

subtracto calice nos acculat; *Constantiense* Concilium, quod eas recepit, *Obstantiense* vocat. Sera ac vana hæc communis Lutheranorum querela est, nullo (ut jam ostendimus) fundamento subnixæ: quando nec contra institutionem Christi, nec contra divinum aliquod præceptum una species est. Quod verò Lutherani ex septem Sacramentis quinque detraxerint, duobus tantum relictis, Baptismo & Cœna; quod ab illis sublata potestas Ordinis, ut jam in Cœna sua nihil præter nudum panem, & merum vinum dent populo; hæc iustæ querelæ locus, hæc imposturæ & sacrilegij crimen Prædicantibus intenditur. Sed his missis, causas reddamus: tametsi rectè Valentia scripserit: satis esse nobis Ecclesiæ auctoritatem pro omni causa, cujus est hæc judicare; reliquis parère relictum est.

I. *Causa* redditur à Catholicis, uniformitas & concordia populi Christiani, 1. Cor. 10: *Quoniam unus panis, unum Corpus multi sumus, omnes, qui de uno pane participamus.* Et ratio clara est: Nam cum per Occidentem passim una species invaluisse, & alibi, maximè inter Græcos, utraque species in usu esset, pro privata cujusque Pastoris auctoritate, Ecclesia ad unam formam sapienter deduci voluit; cum etiam in unâ specie detur Communio, usus idem esse posset in toto Orbe terrarum, ut sanè modò datur per Ecclesiam Catholicam. Jam si libera esset Communio, vel sub utraque imperaretur, abstemijs qui vinum non bibunt, aut qui comparare sibi non possent, ut in multis Septentrionis partibus & Indiarum regnis usu venit, ijs aut abstinendum, aut rarò communicandum esset, aut inviti cogerentur ad unam speciem: quæ certè magna inæqualitas esset, nec providentia divina satis omnibus prospexisset; aut certè Eucharistia in pane & aqua, quæ ubique gentium materia esse potest, instituenda fuisset. Accedit, quod postquam Græca Ecclesia per schisma abrumpi cœpit, quæ non in ea difformitas, & deformitas? dum alij sub utraque, alij ex intincto pane, alij cum mixtione panis & vini per cochleare Eucharistiam sumerent, alij aliter, ut Humbertus Episcopus ac Legatus exprobravit Græcis. His ut Latina Ecclesia, quæ à Spiritu S. regitur, occurreret, uniformem ritum præscripsit.

Dicitis, sub utraque specie plus gratiæ conferri: quod etsi disceptetur inter Catholicos, de gratia quam *per se* confert Sacramentum, quæstio tamen est inter terminos scholasticos, ut Suarez inquit. Sed demus vo-

bis

bis hoc tantisper. Quis verò ille effectus apud vos? majorne vitæ sanctitas apud vos, ex quo cum Hussitis utramque speciem usurpare cœpistis, quàm apud Catholicos? sanè id nemo hæcenus animadvertere potuit, nisi summam vitæ licentiam, & *laxitatem* disciplinæ Christianæ, *sanctitatem* appellare libeat. Ubi, ut cætera hîc intermittam, ubi inquam, *num germinans virgines*, (de quo Zacharias c. 9. vaticinatus est) ex quo Lutherus monachus, ductâ moniali in matrimonium, claustra & cœnobîa virginum per Saxoniam laxare cœpit?

II. *Causa, consuetudo jam per Ecclesiam recepta*, & consensu gentium & populorum *approbata*: ad quam Concilium Constantiense se revocat. Neque Concilium Constantiense primùm instituit hunc usum unius speciei, ut falsò Nifanius scribit, sed receptum ubique, & approbatum prohibuit tolli & abrogari. Quod idem fecit Basileense & Tridentinum Concilium, uti suprà relatum est.

III *Causa* Ecclesiæ fuit, ut hunc usum ubique receptum stabiliret, contra obortas hæreses, (qua super re Turianus lib. 4. Constit. Apost. c. 13, Vasquez, Bellarm. Becanus, & alij) simulque scandala tollerentur, tum ut occasio erroris tolleretur, ne videlicet homines simplices sibi persuaderent, sub una specie non contineri integrum Christi corpus & sanguinem; atque hæcenus totam Ecclesiam errasse in Communione unius speciei. Quam causam pluribus explicat Valentia, Bellarminus, & alij; & jam ante illos dudum Alensis Theologus, qui hac falsa persuasionem multos suo tempore in errorem abductos memorat, tum vel maxime, ut Ecclesia frangeret & refutaret hæresin Hussitarum, qui utramque speciem jure divino necessariam docebant ad salutem. Quod idem movent Patres Concilij Tridentini contra Lutheranos.

IV *Causa*, irreverentia & profanatio hujus Sacramenti, quæ ex sumptione calicis diu, multùmque ab Ecclesia animadversa est, & moraliter in tanta hominum multitudine evitari non poterat, præsertim cum fidelium multitudo incretueret, & caritas pietasque refrigesceret. Quapropter D. Thomas suprà relatus, etsi utramque speciem in se consideratam diceret perfectiorem, unam tamen speciem ex parte sumentium censuit magis convenientem; idque ob summam religionem & reverentiam, quæ ex jure divino, naturali & Ecclesiastico, huic Sacramento debetur, cui vel maxime interest Ecclesiæ prospicere. Quam ob causam

Cajeta.

Cajetanus aded q. 80. Communionem sub una specie simpliciter populo esse utiliorem, & magis convenientem divinæ voluntati & institutioni docuit. Quæ ratio, etli apud vos Lutheranos non eum locum habeat, (qui in ipsa sumptione præsentiam Sanguinis statuitis, extraque usum commune, aut benedictum tantummodo vinum relinquitis,) apud Catholicos tamen, qui post consecrationem vini docent, sub illius speciebus Christi sanguinem permanenter esse præsentem, Corpusque concomitanter, his sapientius consulendum est, ne quid vel in ipsa sumptione effundatur, vel in asservatione corrumpatur, aut in omnem casum quid profanetur.

Quamquam inter vos Lutheranos nondum convenerit, sitne Christus præsens post consecrationem, seu post Epistolam ad Corinthios lectam, an vero in ipsa sumptione? Si post consecrationem statim est præsens, cur non poterit asservari sub symbolis? Et si asservetur, cur non adorari, & omni veneratione coli debet? imò quid in casu suprà relato facies? si post consecrationem ager moriatur, & Eucharistia non sumpta relinquatur apud Prædicantem? Adhæc si non est præsens Christus post consecrationem factam à vobis, falsa sunt verba consecrationis: *Hoc est Corpus meum*, & *Hic Calix novum Testamentum est in meo Sanguine*, quæ in Epistola consecrationis pronuntiatis. 1. Cor. II. Hic tuum iudicium exspectamus, ex sceptica vestra Theologia, qui Theologiæ Licentiatum te jactas. Extra domum vestram omnia vultis reformare inter Catholicos; intra domum vestram omnia confusa & turbata jacent: foris *lynxes*, domi *talpæ*.

Igitur ut rem omnem, quæ hîc de Communionem est, utrumne sub una, an utraque specie sumenda sit, verbo expediamus: Dicimus, non esse quæstionem de substantia Sacramenti, sed de modo rituque sumendi, in quo penès Ecclesiam est potestas ordinandi. Abrogavit Ecclesia Communionem *Clericalem* sub utraque specie, nec quæsti sunt Clerici. Abrogavit Ecclesia Communionem *domesticam*, quâ viris & mulieribus etiam permissum mundis linteolis excipere Eucharistiam, & domi sumere, nec quæsti sunt populi. Statuit Ecclesia, ut non nisi à jejunis sumeretur Eucharistia, aliaque ordinavit, secùs, quàm institutio Christi secum ferebat, & hæc laudabilia nobiscum prædicatis servatisque: solum Communionem sub una specie ferre non potestis, quæ tamen ex ritu

PPP

modo-

modoque in eodem genere (ut diximus) versatur. Quàm multa sunt huiusmodi in Ecclesia, de quibus S. Augustinus Epist. ad Innocentium Pontificem: *Non debet reprehensibile judicari, si secundum varietatem temporum statuta quandoque mutantur humana, praesertim cum urget necessitas, aut evidens utilitas exposcat.* Quare unica hinc Ecclesiae auctoritas satis esse debet, quae si in huiusmodi controversiis seponatur, contemnaturque, nihil superest, nisi ut qualibet secta pro ingenio & libertate, ut sanè facit, ordinet de ritibus Eucharistiae, credat de ea, quod vult; tollet de numero Sacramentorum quot, & quantum libeat; & quantum sibi fingere & suis persuadere potest, in Ecclesia perturbet: quae composita, pronaque ad atheismum via est. Catholici in Ecclesiae Catholicae auctoritate, quae columna & firmamentum est veritatis, securè se fundant, Hoc Patrum, hoc D. Augustini denuò iudicium est, in Epist. 118. ad Januarium: *Insolentissima est insania, disputare, an faciendum sit? quod universa frequentat Ecclesia.* Frustrà omnis disceptatio de Communionem sub utraque, cæterisque controversiis suscipitur, quoad iudex controversiarum ex ipsa Ecclesiae auctoritate non recipitur. Id qui non intelligit, ne ipsa quidem principia capit, nec dignus est, quocum utiliter disceptes. Hic cardo, in quo omnes fidei controversiae versantur, & finiuntur.

C A P V T IX.

De Pœnitentiae Sacramento.

QUatuor, quæ supersunt *Sacramenta*, ordine & paucis subjungamus: de ijs quidem adversarius parum movit, sed quia ad Carolum Magnum provocat, nostrâ interest non transire, ut ex ijs *Carolus Catholicum* exhibeamus.

I. Pœnitentiam verè ac propriè *Sacramentum* esse, etiam secundum definitionem ipsorum Lutheranorum, in *Augustana confessione*, &

Apolo-